

עשור של התלקחות

(המשך מעמ' 4)

התפוררותה הסופית של ברית פאנט"ו קשורה בעבותות לרעידת-האדמה באיראן שהביאה עליה את הקץ, רשמית והחלטית משום-מה נבלע צד חשוב זה בשטף נחשולי-האירועים המידיים. "ברית-המרכז" ירשה באוגוסט 1959 את "ברית-בגדאד" לאחר פרישתה של עיראק. הסכם ההגנה הרב-צדדי כלל את תורכיה, איראן ופאקיסטאן ובריטניה בבחינת נדבך צפוני במזה"ת אל מול גבולותיה של בריה"מ, וכחוליה מגשרת בין נאט"ו לבין הברית הדרום-מזרח-אסיאנית. התפוררות "ברית-המרכז" החלה, כאמור, עם נטישתה ע"י עיראק, ומשהחלה פאקיסטאן להזק את קשריה עם בריה"מ, ולהלן עם סין, כדי למתן את האיום ההודי שנשקף אליה. יעדיה המדיניים של הברית ניטשו, והיא אף לא עמדה במבחן הסיוע הצבאי ההדדי. תהליך היחלשותה היא איפוא ממושך. אפשר היה לצפות שאיראן החומייניסטית תפרוש ממנה, ובעקבותיה עזבה גם תורכיה, הממשיכה עדיין את חברותה המעורערת בנאט"ו. מכל מקום, אותה "ברית בגדאד" לשעבר, שנועדה לחסום את בריה"מ במרחב שלנו – הביאה בשעתו לדילוג הסובייטי הגדול ולעקיפתה באמצעות עסקות-הנשק עם ארצות ערב. יציאתה של איראן סתמה את הגולל על מתסום מדיני-צבאי פרומערבי שהיה מפוקפק מלכתחילה ואשר דעך בהדרגה, בדיעבד, זהו הישג מדיני רב-משמעות לבריה"מ שטרחה כ-25 שנים למוטט את מערכת הבריתות האנטי-סובייטיות שהקיפה.

אלו היו האירועים הדרמאטיים העיקריים שהטביעו את חותמם על המזרח התיכון בעשר השנים האחרונות. יש מהם שאינם בבחינת סוף פסוק ומישבריהם ימשיכו אל חופי שנות ה-80 ולחולל גיאומיות – פוליטיות לצד מחזורי שפל זמניים. לתהפוכות בעולם הערבי להתנפץ דינאמיקה מפתיעה וקשה לחזותה. הסכסוך הישראלי-ערבי יימשך גם בשנות ה-80. עתיד ההסכם הישראלי-מצרי לוט בערפל, ואין ספק, שהלחץ הפלסטיני והמערבי יגבר. משבר האנרגיה של העולם המערבי והפעלת הנפט כנשק פוליטי יתמידו לפחות עד מחצית שנות ה-80. נחשולי הרגרסיה המוסלמית עלולים לחולל תגובות-שרשרת לטרף את קלפיהן של מדינות האיזור ומעצמות-העל גם יחד. האחרונות יוסיפו לבחוש בקלחת וינסו להטות את שטף האירועים לאפיקי האינטרסים שלהן. דומה, שהמאבק על סעודיה ואוצרותיה יחריף בתחילת העשור הבא, בלי להקהות כהוא זה את מוקדי-החיכוכים בשוליים הגיאוגרפיים והמדיניים של המרחב. דבר אחד לפחות ברור לחלוטין: הגורם היציב ביותר באיזור גם בעשור הבא יהיה אי-היציבות הכוללת.

עמיהוד ישראלי